

4. Основні завдання нормування праці.
5. Аспекти управління підприємством.
6. Фактори, що впливають на обсяги попиту.
7. Види цілей підприємства.
8. Параметри виробничої програми.
9. Послідовність формування товарного асортименту.
10. Ціни та фактори, що їх формують.

Про високий потенціал занять-проектів свідчать результати анкетування студентів спеціальності “Економіка підприємства”. Більшість з них (86%) відмітили, що заняття проекти стимулюють до навчання спеціальних дисциплін, сприяють до творчого підходу, таких специфічно-складних питань, як показники фінансового стану підприємства, ціноутворення в ринкових умовах, питання нормування праці тощо. На заняттях проектах, крім закріплення специфічно-професійних навичок, формуються почуття самостійності, відповідальності, колективного “духу”, самостійного бачення проекту з боку керівника й підлеглого. Разом з тим, студенти (34%) відмічають суттєві недоліки даної форми навчання: відсутність необхідного обсягу літератури щодо досліджуваної проблеми (41%), великі затрати часу на підготовку занять-проектів (58%).

Отримані результати запевняють у тому, що заняття-проекти поєднують теоретичні знання й закріплюють практичні навички які отримані при вивченні педагогічних й економічних дисциплін. З практичним рішенням професійних ситуацій, майбутні спеціалісти вчаться моделювати систему відношень “викладач – студент”, “керівник фірми – колектив”. Слід зазначити, що використання професійних ситуацій і проектів не повинно обмежуватися лише рамками регламентованого навчального процесу, їх можна використовувати в період професійної практики, ділових ігор, в період навчання шкіл “молодих економістів”, з успіхом можуть застосовуватись під час проведення олімпіад в індивідуальній роботі студентів.

Література

1. Врачевський М.В. Обґрунтування економічної освіти у загальноосвітніх навчальних закладах на сучасному етапі / М.В.Врачевський // Молодь і ринок. – 2006.- № 8(23). – С 22-32.
2. Врачевський М.В. Формування економічного мислення учнівської молоді в сучасних умовах / М.В.Врачевський // Молодь і ринок. – 2006.- №3(18). – С.20-25.
3. Эльконин Д.Б. Психология игры / Д.Б.Эльконин. – 2-е изд. – М.: Владос, 1999. – 360 с.

Аннотация. В статье предлагается возможность использования на занятиях специальных предметов высшей школы, занятий-проектов, которые способствуют развитию профессиональных и творческих качеств студентов. Предложено методике их внедрения в практику высшей школы занятий-проектов.

Ключевые слова: управление, управленческая деятельность, занятие-проект, самоисследование, профессиональное развитие, моделирование, производственно-профессиональная ситуация.

Annotation. The article investigates the problem of developing student's creative abilities in terms of project work. This type of activity enables a teacher to solve not only the problem of student talking and better quantity and quality of the language used in class but developing students creative abilities as well.

Keywords: management, administrative activity, employment-project, self-research, professional development, modelling, an industrial-professional situation.

УДК 372.48:502.35(477)

Мехеда А.М.

ПРИРОДООХОРОННИЙ РУХ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ШКОЛАХ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ПРИРОДООХОРОННОГО ПРОСВІТНИЦТВА (50 – 60 – ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ)

Анотація. У статті досліджені напрямки природоохоронного просвітництва 50-60-х рр. ХХ ст. Проаналізовано діяльність загальноосвітніх шкіл в напрямку природоохоронного виховання. Розкриті основні типи позакласної природоохоронної роботи учнівської молоді.

Ключові слова: охорона природи, природоохоронне просвітництво, позакласна природоохоронна діяльність.

Одним з найважливіших питань для сучасної України є екологічна безпека. Вироблення концептуальних основ загальної стратегії в галузі навколишнього середовища і раціонального природокористування, а також дотримання їх на практиці можливе лише за умов наявності в державі екологічно вихованого суспільства. З огляду на це для педагогіки актуальним є вивчення, узагальнення та систематизація педагогічного досвіду, пов'язаного з цією проблематикою. Тому доцільно буде звернутися до історії становлення природоохоронного просвітництва учнівської молоді як основного виду екологічного виховання в Радянській Україні.

Вивчення процесу природоохоронного виховання у радянські часи надасть можливість зберегти корисний досвід, отриманий в період існування СРСР і успішно адаптувати його у відповідності до вимог сучасності.

Питання екологічної політики та природоохоронного руху учнівської молоді в радянські часи торкалися у своїх дослідженнях такі українські педагоги і науковці, як О. А. Васюта [1], С. І. Васюта [1], В. В. Вербицький [2], С.А. Клименко, Л. П. Манорик [8], А. А. Піонтковський [8] та Г. Г.Філіпчук [1]. Велику увагу у дослідженнях було приділено історії становлення юннатівського руху в рамках позашкільної освіти, розробці методичних матеріалів для керівників гуртків та станцій юних натуралістів, проте питання функціонування юннатівських гуртків в межах шкіл в радянські часи висвітлено не повною мірою, тому метою даної статті є дослідження концептуальних основ природоохоронного виховання учнівської молоді, визначення основних шляхів розвитку природоохоронного руху учнівської молоді в рамках класної та позакласної роботи.

Однією із задач охорони природи у СРСР було природоохоронне просвітництво, яке відображало систему екологічної освіти як “цілеспрямований процес формування екологічно освіченого відношення до оточуючого природного середовища в усіх видах суспільно-трудової діяльності і при безпосередньому спілкуванні з природою” [5].

Природоохоронне просвітництво в Радянській Україні здійснювалося двома напрямками: шляхом розповсюдження екологічних та природоохоронних знань серед населення за допомогою лекцій, періодики, видання спеціальної наукової літератури, кіно, телебачення, радіо; екологічне виховання та природоохоронна підготовка за допомогою системи освіти.

Система освіти, в свою чергу, природоохоронне просвітництво здійснювала за допомогою чотирьох ступенів: Дошкільна освіта; Початкова, восьмирічна і середня школи; Навчання в професійно-технічних училищах, технікумах і вищих навчальних закладах; Підготовка спеціалістів в галузі охорони природного середовища.

Задачі охорони природи в Радянському Союзі могли бути успішно вирішені лише у разі залучення усіх громадян. Особлива увага приділялась дітям – майбутнім будівникам соціалізму, які усі без виключення навчалися у школах і на них легше було здійснювати планомірний організовано-виховний вплив, ніж на дорослих людей. Радянська влада чітко усвідомлювала, що без участі широкої громадськості, особливо молоді, комсомолу, школярів неможливо підняти охорону природи на належний рівень. Тому саме на школу і покладалася почесна задача – формування в учнівської молоді комуністичної свідомості і бережливого господарського ставлення до природних багатств.

Загальною метою природоохоронного просвітництва було формування у підростаючих поколінь культури відношення до природи, що ґрунтувалося на моральних принципах соціалістичного і комуністичного суспільства [3].

Загальноосвітня школа, спрямовуючи свої зусилля на досягнення загальної мети природоохоронного просвітництва, в той же час, мала свої, більш конкретні цілі, що визначалися: Загальними цілями і задачами соціалістичної загальноосвітньої школи; Реальними можливостями школи відобразити в системі навчально-виховного процесу сучасні для того часу ідеї охорони природи, враховуючи психологічні особливості дітей шкільного віку, структуру навчальних предметів, тощо.

Реальними для виконання в умовах середньої загальноосвітньої школи радянські науковці (А.Н. Захлебний, О.С. Сластьоніна, І.Т. Суравегіна) виділяли такі цілі: формування в учнів культури індивідуальної поведінки в природоохоронному середовищі з урахуванням природоохоронних вимог; розвиток почуття громадянської відповідальності за рішення, що приймаються по відношенню до природи [3].

Досягнення цілей природоохоронного просвітництва в школі було нерозривно пов'язане з вирішенням ряду задач: формування переконання в необхідності охорони природи, що передбачає здатність учнів критично оцінювати стан оточуючого природного середовища; розвиток

розуміння того, що вирішення проблем охорони природи обумовлене суспільно-політичними цілями і соціально-економічними можливостями суспільства; формування знання про основні шляхи і засоби природоохоронної діяльності в умовах розвинутого соціалістичного суспільства, а також навиків прийняття рішень з урахуванням природоохоронних вимог.

Слід також зазначити, що особливістю радянського природоохоронного просвітництва була ідеологічна спрямованість. Тому однією з педагогічних задач поставала задача кваліфіковано навчити людину ще у шкільні роки вбачати переваги соціалістичного устрою та відношення соціалістичного суспільства до природи.

І.С.Матрусов наголошував на необхідності комплексного підходу до охорони природи [9]. Тому, на думку вченого природоохоронне просвітництво передбачає ознайомлення учнів з усіма аспектами охорони природи: природничо-науковим, ідеологічним, економічним, оздоровчо-гігієнічним, морально-естетичним, науково-пізнавальним.

Природничо-науковий аспект передбачає розуміння життя і розвитку природного середовища як цілісної природної системи, в якій усе взаємопов'язано. Засвоєння дидактично обгрунтованого змісту знань про природне середовище повинно формувати у школярів розуміння того, що діяльність людини в природі повинна суворо відповідати її законам.

Ідеологічний аспект передбачає формування переконання учнів у перевазі соціалістичного відношення до природи над капіталістичним.

Економічний аспект дає учням розуміння того, що природа та її ресурси відіграють першорядну роль у розвитку економіки суспільства. Суспільство не може існувати, не взаємодіючи з природою, не змінюючи оточуючого середовища і не пристосовуючи його до власних потреб.

Юридичний аспект відношення до природного середовища передбачає знайомство з правовими нормами, що регулюють відношення людини до природи та її багатствам в процесі матеріального виробництва, під час відпочинку на природі. Це дозволяє сприймати природу як суспільну цінність.

Оздоровчо-гігієнічний аспект пов'язаний з потребою попередити забруднення оточуючого середовища, яке викликає загрозу унеможливлення людського існування.

Морально-естетичний аспект розкриває виховання любові до природи, здатності сприймати в ній прекрасне. Любов до рідної природи породжує гуманні і патріотичні почуття, почуття відповідальності за її долю.

Науково-пізнавальний аспект – його сутність полягає в розумінні того, що більш повне природне різноманіття дозволяє краще пізнавати ті зміни, які в неї вносить людина, передбачати розвиток природного середовища при практичному впливі на неї. Тому необхідно зберегти усе, що є у природі, усі види організмів, навіть невеликі природні комплекси з характерними рисами. Усе це важливо виявляти, вивчати, щоб досягнути закономірності розвитку природи.

Ознайомлення школярів з вищевказаними аспектами охорони природи здійснювалося в процесі вивчення навчальних предметів, а також у позакласній та позашкільній навчальній та суспільно-корисній діяльності.

На думку педагогів, цілі природоохоронного виховання не можуть бути повністю реалізовані лише в процесі навчання школяра на уроці [4]. Різноманітна діяльність дає можливість школярам здобути глибокі знання про зв'язки людини з природою, побачити екологічні проблеми в реальному житті, оволодіти основними вміннями по охороні природи, тощо. Різноманітна діяльність учнів реалізовувалася в усіх типах позакласних занять: індивідуальних; наукових; масових;

Індивідуальні заняття передбачали виконання учнями спостережень за природою. Організовувались вони таким чином, щоб учні отримували знання не лише про будову, поведінку, розвиток живих організмів, але і про взаємовплив людини і природи. Індивідуальна робота була пов'язана також із залученням учнів до читання науково-популярної літератури про взаємозв'язок суспільства і природи, а також із роботою по збиранню і вивченню біографічного матеріалу людей, що віддали своє життя захисту природи. Часто результати такої роботи оформлювалися у вигляді рефератів і доповідей, які озвучувалися на зборах природоохоронного гуртка, або на уроці біології чи географії.

Групова позакласна робота найбільш успішно протікала в рамках роботи гуртка юних природоохоронців. Діти поділялися на декілька окремих груп, кожна з яких виконувала своє завдання. Завдання могли носити як практичний, так і теоретичний характер. Тематика повинна була підбиратися з урахуванням віку і здібностей учнів.

Успіх природоохоронного гуртка багато в чому залежав від того, як учитель поєднував діяльність учнів в межах школи з вивченням природного середовища в межах міста, країни. Забезпеченню цього правила слугували екскурсії та експедиції, в рамках яких учні ознайомлювалися з природними ресурсами та історією рідного краю, здійснювали фенологічні спостереження за рослинами і тваринами, збирали рослини і комах, зразки мінералів для створення гербаріїв і колекцій.

С. Д. Кривіленко зазначав ефективність екскурсій, підкреслюючи, що в природних умовах діти набагато краще сприймають пояснення вчителя. Ефективною, на думку С. Д. Кривіленка екскурсія могла бути лише за правильної її організації: повинна складатися з кількох послідовних етапів, які вчителю необхідно ретельно підготувати.

Перший етап цієї роботи – бесіди з членами гуртка, в яких підкреслювалося значення спостережень за явищами природи, практичне використання їх у сільському господарстві; з'ясовувалася необхідність проведення фенологічних спостережень за рідкісними представниками флори. Другий етап – безпосередньо екскурсії в природу. Під час екскурсій учні отримували конкретні завдання з біології рослин, а також завдання для феноспостережень за рослинністю і тваринним світом. Третій етап – підведення підсумків екскурсій. Обробка результатів досліджень в шкільних лабораторіях, підготовка звітів і проведення гурткового засідання, або конференції [6].

Велику роль у вивченні оточуючого середовища відігравав і дитячий туризм. Природні багатства країни, пам'ятки історичного минулого безпосередньо пізнавалися учнями під час туристично-красознавчих походів. В рамках туристичних походів педагоги вирішували і природоохоронні задачі. Живучи в лісі, купаючись у річці, дихаючи свіжим повітрям діти проводили свій час у спілкуванні з природою, мали можливість спостерігати за тваринним і рослинним світом.

Однією з форм організації дослідницької роботи учнів була польова практика. Вивчення і охорона природного середовища рідного краю на польовій практиці включало в себе оволодіння знаннями і вміннями щодо оцінки стану природи під впливом людини. Метою такої практики було вироблення в учнів умінь по опікуватися природою та пропаганди природоохоронних знань. До групового типу роботи відносилася і робота на пришкольніх ділянках та у шкільних лісництвах, а також робота по вирощенню домашніх тварин. Деякі школи, що мали у своєму розпорядженні великі земельні площі займалися вирощенням повного спектру рослин, а деякі, за браком території спеціалізувалися на вирощенні певних видів рослин, або виведенні окремих їх сортів.

Так, окремі міські школи, не маючи великих територій займалися вирощенням квітів. Спочатку рослини вирощували для того, щоб прикрасити школу, а потім почали ознайомлювати учнів з їх практичним значенням, зокрема з використанням в медицині і бджолярстві. Були розроблені спеціальні завдання по вирощенню певних культур і виконання кожного з таких завдань доручалося групі юннатів. Пізніше юннати висаджували квіти не лише на території шкіл, а й біля будинків ветеранів та людей похилого віку. Учні сільських шкіл, що мали можливість виділити під науково-дослідну ділянку кілька гектарів займалися вирощенням і виведенням нових сортів пшениці, кукурудзи, технічних культур та овочів, закладали також плодові сади, насаджували баштани.

Велике виховне значення у природоохоронному вихованні мала робота юннатів у шкільних лісництвах, організованих за допомогою робітників лісового господарства. Педагоги-практики зазначали, що робота в шкільних лісництвах викликає в учнів підвищений інтерес до заходів охорони природи [7].

Юннати створювали розсадники декоративних і плодових дерев та чагарників, виготовляли і розміщували в лісах і населених пунктах місця гніздування для птахів, проводили лісопосадочні роботи, застосовували різноманітні заходи боротьби із шкідниками на великих площах колгоспних лісів, збирали насіння деревних і чагарникових порід, берегли ліс від порубок і пожеж, виявляли осередки розповсюдження шкідливих комах і хвороб лісу, виявляли місця існування звірів і птахів, вивчали їх поведінку.

Не останнє місце у природоохоронному вихованні займала опіка юннатів над тваринами. Юні природоохоронці щорічно взимку у місцях, захищених від вітру влаштовували на території парків, у лісах кормові площадки для зайців і косуль, ставили годувальні, ретельно слідкували за поповненням запасів корму. Піклувалися юннати і про зимуючих птахів. На території шкіл вони влаштовували годувальні. Для куріпок щорічно робили сховища з гілок, під час зкошення пшениці збирали для них згублене зерно, кормили диких качок, робили напівдуплянки і синичники для птахів, що живуть в дуплах [7].

Таким чином 50-60-ті роки ознаменовані процесом становлення природоохоронного руху учнівської молоді в школах України. Школа стала одним з найвпливовіших механізмів у вирішенні задач природоохоронного просвітництва. Цілі природоохоронного виховання вирішувались в рамках класної та позакласної роботи учнів, зокрема, в рамках діяльності гуртків юних натуралістів.

Література

1. Васюта О.А. Екологія і політика: у 2 т. / Васюта О.А., Васюта С.І., Філіпчук Г.Г. – Чернівці: Зелена Буковина, 1998. – Т 1. – 1998. – 424 с.
2. Вербицький В. Юннатівський рух в Україні / Володимир Вербицький. – К.: Деміур, 2001. – 304 с.
3. Захлебный А.Н. Состояние и основные тенденции развития школьного природоохранительного просвещения: обзорная информация / Захлебный А. Н., Слестёнина Е. С., Суравегина И. Т. – М., 1977. – 48 с.
4. Захлебный А.Н. Экологическое образование школьников во внеклассной работе / А. Н. Захлебный, И. Т. Суравегина. – М.: Просвещение, 1984. – 160 с.
5. Капинос П. И. Охрана природы / П.И. Капинос, Н. А. Панасенко. – К.: Вища школа, 1989. – 255 с.
6. Крикливенко С. Д. Организация и проведение фенологических наблюдений в кружке юннатов / С. Д. Крикливенко // Биология в школе. – 1966. – № 5. – С. 70- 72.
7. Куликова Г. В. Охрана природы и школа / Г. В. Куликова // Биология в школе. – 1969. – № 3. – С. 61 – 63.
8. Манорик Л. П. Юні друзі природи / Л.П. Манорик, А. А. Піонтковський. – К, 1976. – 206 с.
9. Матрусов И. С. Школа и охрана природы / Иван Степанович Матрусов. – М.: Знание, 1976. – 64 с.

***Аннотация.** В статье исследованы направления природоохранительного просвещения 50 – 60 – х. гг. XX ст. Сделан анализ деятельности общеобразовательных школ в направлении природоохранительного образования. Раскрыты основные типы природоохранительной работы ученической молодёжи.*

***Ключевые слова:** охрана природы, природоохранное просвещение, внеклассная природоохранная работа.*

***Annotation.** The directions of education in the sphere of the defence of nature in 50-60 years of XX – th. century are analyzed in this article. The analysis of the activity of comprehensive schools in the direction of education in the sphere of defence of nature has been made in it. The main types of activities in the sphere of defence of nature by the school youth has been discovered in the article.*

***Key words:** the defence of nature, education in the sphere of defence of nature, out – of – class activities in the sphere of defence of nature.*

УДК 378.03+796.01

Охріменко О.В., Побиванець Є. А.

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

***Анотація.** Фізичне виховання абсолютно невіддільне від інших видів виховання. В даній статті ми хочемо показати, що органічною основою взаємозв'язку всіх видів виховання є єдність фізичного і духовного розвитку людини, а також закономірності організації всієї соціальної системи фізичного виховання.*

***Ключові слова:** м'язова напруга, особистість, естетичне виховання, морально-етичне виховання, вольові якості.*

Власне, фізична культура і спорт виступають як потужний засіб соціального становлення особистості студентів, активного вдосконалення індивідуальних, особистих якостей, а також рухової сфери. Таким чином, фізична культура і спорт виступають найважливішою умовою, а фізичне